

Євгенія Олексіївна ГЛАДКОВА,
доктор юридичних наук, старший дослідник
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків)

Кирило Олександрович ЧЕРЕВКО,
кандидат юридичних наук, доцент
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків)

ПРИЗОНІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР КРИМІНАЛЬНОГО РАДИКАЛІЗМУ СЕРЕД ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Стаття присвячена дослідженню прizonізації як фактору кримінального радикалізму серед засуджених. Встановлено, що кримінальний радикалізм серед засуджених до позбавлення волі – явище вкрай небезпечне, що окрім загальнокримінальних має й політико-дестабілізуючу властивість, що особливо гостро проявляється в умовах російсько-української війни. Істотним чинником кримінального радикалізму є прizonізація – комплексний соціальний феномен, може розумітися у двох вимірах: як внутрішній процес закріплення за ув'язненим особливих, зумовлених «тюремним» середовищем криміногенних якості і як зовнішньо спрямований процес негативного впливу засуджених, звільнених з місць позбавлення волі на соціальне середовище, позапенітеніарну культуру, привнесення до неї елементів кримінальної, тюремної субкультури. Значний потенціал підвищення ефективності протидії прizonізації та кримінальному радикалізму серед засуджених вбачається у трансформації як кримінально-виконавчої системи, так і кримінальної юстиції в цілому, зниження частки

ув'язнених у структурі засуджених, в тому числі й через розширення можливостей пробації, активній участі громадськості.

Ключові слова: злочинність, кримінальний радикалізм, засуджені, установка виконання покарань, призонізація, детермінація, протидія.

Постановка проблеми. Повномасштабна агресивна війна російської федерації проти України змусила по-новому поглянути на проблему кримінального радикалізму серед засуджених в установах виконання покарань. Бунти ув'язнених, спровоковані спецслужбами країни-агресора у перші дні масованого вторгнення в Україну продемонстрували високий криміногенний, деструктивний потенціал, що здатен чинити криміналітет на суспільно-політичну обстановку, стійкість правоохоронної системи та навіть обороноздатність. На щастя завдяки застосованим в ті дні правоохоронцями оперативні та силові заходи дозволили стабілізувати обстановку в низці установ виконання покарань, не допустивши неконтрольованого виплеску злочинного елементу на вулиці наших міст, посиливши ефекти хаосу. Таким чином, загальнокримінальна насильницька злочинність серед засуджених, що щільно переплетена з професійною, організованою злочинністю в момент набула політично значущих контурів й додатково підкреслила важливість та актуальність проблематики ефективної протидії кримінальному радикалізму в установах виконання покарань. Істотний вплив на відтворення останнього чинять іманентні властивості ізоляції від суспільства, до якої потрапляє засуджений до позбавлення волі, які в науці прийнято пов'язувати з категорією «призонізація».

Ті чи інші аспекти протидії злочинності серед засуджених, в тому числі й кримінальному радикалізму порушувались у працях таких науковців, як В. М. Анісімов, О. М. Бандурка, І. Г. Богатирьов, М. І. Гернет, Я. І. Гілінський, А. І. Гуров, Л. В. Гусар, Л. М. Давиденко, П. Ю. Данильченко, І. М. Даньшин, С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, О. М. Джужа, М. О. Докторович, В. М. Дрьомін, А. Ф. Зелінський, В. А. Кирилук, О. Г. Колб, Н. Крісті, С. Ю. Лукашевич, Ю. В. Орлов, М. С. Пузирьов, А. Х. Степанюк, В. М. Трубников, І. Я. Фойницький, Г. Й. Шнайдер, І. С. Яковець та ін. Варто звернути увагу й на ґрунтовне дисертаційне дослідження Д. І. Перепелиці за темою «Призонізація в механізмі криміногенної детермінації: характеристика та протидія» (2013 р.). Визнаючи значущість наявних розробок, тим не менш зауважимо, що існуюче розуміння призонізації є не адаптованим під запити поглибленого дослідження детермінаційного комплексу кримінального радикалізму серед засуджених в сучасних умовах.

Таким чином, *мета статті* – надати опис феномену призонізації та пояснення його криміногенних властивостей в аспекті детермінації кримінального радикалізму серед засуджених.

Виклад основного матеріалу. Радикалізм у кримінологічному дискурсі посідає особливе місце, набуваючи значення семіотичного мосту між предметними блоками детермінації злочинності, особистості

кримінального правопорушника, віктимології, а також агресивно-насиленої злочинності. При цьому у вузькому розумінні радикалізм може розумітися як соціальна практика відмежування та опозиціонування, що виходить із заперечення наявного порядку (правового, політичного, економічного, морального тощо) та установки на зміну засновків суспільного співжиття, що реалізується через умовно інтенсивну активність щодо конструювання альтернативного порядку і його діяльну або символічну онтологізацію. У широкому ж – як антропологічно постійний прояв боротьби з соціальною ентропією через невдоволення культурою, феномен цілеспрямованого, провокованого й конструйованого вивільнення соціальної енергії у напрямі суттєвих змін (відміни) культури на підставі передзаданого (установочного) мислення¹.

Складна сутність радикалізму, підкреслює П. Ю. Данильченко, значною мірою виявляється в низці середовищно специфічних просторів соціальної діяльності, зокрема в установах виконання покарань закритого типу, виправних і виховних колоніях, а також арештних домах, слідчих ізоляторах у передбачених КВК України випадках, коли вони виконують функції установ виконання покарань (далі – установи виконання покарань). Саме в середовищі формуються основні подразники, тригери, приводу й осереддя акумуляції, концентрації та розрядки агресивного потенціалу радикального руху. Причому яким би середовищем не було, саме в ньому варто шукати ті фактори, вплив на які здатен блокувати розгортання детермінаційного ланцюжку кримінально радикальних практик². Призонізація і є тим складноутвореним фактором середовища засуджених, що може розглядатися як інтенсивно діючий чинник детермінації кримінального радикалізму.

Вважається, що тюремне співтовариство ув'язнених багато в чому відбиває суспільство загалом. Справді, наголошує В. М. Дрьомін, серед засуджених можна зустріти дорослих і дітей, чоловіків і жінок, представників усіх соціальних груп і професій, інтелектуально розвинених і неосвічених, психічно здорових і хворих тощо. Перебуваючи у тюремних камерах, виправних установах, ці люди стають однаковими та називаються також однаково – «контингент». У кримінології та в пенітенціарній науці набуває широкого поширення термін «призонізація» (від англ. *prison* – в'язниця), тобто «зтюремлення» звичайного життя, поширення традицій та культури тюремного середовища³.

При цьому відмічається, що призонізація, по суті, є одним з механізмів

¹ Данильченко П. Ю. Радикалізм як категорія кримінологічного дискурсу: поняття, зміст, значення. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2022. № 2 (27). С. 170.

² Данильченко П. Ю. Кримінологічний аналіз стану кримінального радикалізму серед засуджених в установах виконання покарань. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 14. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.4.12>.

³ Дрёмин В. Н. Призонизация как социальная и криминологическая проблема / В. Н. Дрёмин // *Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.)* / відп. за вип. В. М. Дрьомін ; НУ "ОЮА". Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса : Фенікс, 2013. Т. 2. С. 373.

формування в'язниці як тотального соціального інституту¹. Як свідчить судова статистика в Україні поступово формується широке кримінальне середовище, основу якого складають особи, засуджені до позбавлення волі, рецидивісти та учасники організованих злочинних формувань. Саме ця категорія злочинців й формує особливу культуру, яка отримує назву кримінальної або тюремної субкультури. Кримінальне середовище розширюється, кількість осіб, які пройшли школу в'язниць зростає. Адже, наполягає Я. І. Гілінський, направляючи у в'язниці все більше і більше людей ми отримуємо їх назад – з новими звичками, мовою та способом життя. Тоді й з суспільством відбувається те, що в зарубіжній кримінології називають «призонізацією» повсякденного побуту, культури, мови. Додається до цього те, що з місць позбавлення волі виходить основний резерв «виключених» (п'яниць, наркоманів, проституток, безробітних, безхатченків)².

В сучасних умовах ув'язнення злочинців спрямоване на корекцію поведінки – реабілітацію та перетворення їх на законослухняних громадян. Цікаво, що Мішель Фуко, критично оцінюючи «карну» практику, писав, що «виникнення тюремного ув'язнення як типової каральної санкції в сучасному суспільстві може бути пояснено місцем в'язниці в ширшій системі дисциплінарних інститутів та практик, призначених для управління індивідами у різних ситуаціях з різними цілями³.

Вплив на суспільство тих людей, які пройшли через жорна тюремної системи, безсумнівно та неоднозначно. Чому тюремна субкультура притягує людей? У соціологічній літературі найчастіше як причини аналізованого явища називають відчуження від соціально-корисного середовища, потреба у самовираженні, пошук свого «я», бездуховність та інші аналогічні фактори. Визнаючи важливість подібних висновків, слід все ж таки звернути увагу на те, що далеко не всі люди, які перебувають в аналогічному психологічному стані, тягнуться до кримінальної, тюремної або блатної «романтики». Але варто погодитись із В. М. Дрьомін, проблема значно складніша та її вирішення пов'язане з вивченням широкого комплексу соціальних, соціально-психологічних, педагогічних та інших факторів, серед яких найбільш помітними є реальна кримінальна практика та особи, до неї залучені, соціальний статус злочинців у сучасному суспільстві⁴.

¹ Дрёмин В. Н. Призонация как социальная и криминологическая проблема / В. Н. Дрёмин // Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.) / відп. за вип. В. М. Дрьомін ; НУ "ОЮА". Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса : Фенікс, 2013. Т. 2. С. 373. Гусар Л. В. Призонация як соціальний феномен. *Science Review*. 2018. № 3 (10). Vol. 8. С. 49–50. URL: <https://www.academia.edu/36497120>.

² Гилинский Я. И. Призонация по-русски. *Отечественные записки : правосудие*. 2003. № 2. С. 434–441; Гусар Л. В. Призонация как социальный феномен. *Science Review*. 2018. № 3 (10). Vol. 8. С. 49–50. URL: <https://www.academia.edu/36497120>.

³ Фуко М. Наглядати і карати / Пер. з фр. П. Торошука. К. : Клубук, 2020. С. 16.

⁴ Дрёмин В. Н. Призонация как социальная и криминологическая проблема / В. Н. Дрёмин // Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.) / відп. за вип. В. М. Дрьомін ; НУ "ОЮА". Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса : Фенікс, 2013. Т. 2. С. 374.

Таким чином, призонізація є комплексним соціальним феноменом, може розумітися у двох вимірах: як внутрішній процес закріплення за ув'язненим особливих, зумовлених «тюремним» середовищем криміногенних якості і як зовнішньо спрямований процес негативного впливу засуджених, звільнених з місць позбавлення волі на соціальне середовище, позапенітенціарну культуру, привнесення до неї елементів кримінальної, тюремної субкультури.

У вузькому розумінні, безспідставно зазначає Д. І. Перепелиця, призонізація є процесом соціально-психологічної адаптації особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі (або утримується у слідчому ізоляторі) до комплексу організаційно-управлінських, режимних, побутових, психологічних умов, що мають місце в установі виконання покарання та який має своїм наслідком формування стійких негативних морально-психологічних рис особистості у зв'язку з дією на нього обмежень, обумовлених режимом й самим змістом покарання, насильства (фізичного, психічного, психологічного, сексуального) з боку інших засуджених, заарештованих, а також елементів кримінальної субкультури. Такий підхід відображає процес і результат формування вторинних криміногенних якостей засудженого та, відповідно, придатний для дослідження механізму становлення особистості злочинця, його кримінальної професіоналізації та індивідуальної злочинної поведінки¹.

У широкому розумінні призонізація може бути представлена як масовий, інституційний, комплексний соціальний феномен, що виражається у поширенні адаптивних криміногенних, кримінальних пенітенціарних та постпенітенціарних соціальних практик в середовищі засуджених до позбавлення волі, заарештованих, а також в масовій культурі населення, зумовлений відтворенням на рівні колективної свідомості й діяльності елементів кримінальної субкультури і типових психологічних наслідків режимних обмежень та обтяжень перебування в умовах ізоляції. Екстраполяція частини однойменних ознак злочинності (масовість, інституційність, діяльнісний характер тощо) на призонізацію зумовлене феноменологічною інтенцією предметів одного рівня існування та є необхідним з огляду на потребу у формуванні науково коректної системи вихідної інформації як основи дослідження вказаного феномену у спектрі проблем криміногенної детермінації², в тому числі й кримінального радикалізму серед засуджених.

Загалом кримінальний радикалізм серед засуджених є стійким агресивно-насильницьким феноменом-супутником призонізації. Найбільш небезпечні прояви дії останніх виражаються у системі насильницьких злочинів соціально-опозиційної спрямованості, що практикуються як в

¹ Перепелиці Д. І. Призонізація в механізмі криміногенної детермінації: характеристика та протидія : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2013. С. 180.

² Перепелиці Д. І. Призонізація в механізмі криміногенної детермінації: характеристика та протидія : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2013. С. 180–181.

середовищі засуджених до позбавлення волі, так і з боку засуджених по відношенню до адміністрації, персоналу установ виконання покарань. Цілком очевидно, що призонізація є, таким чином, істотним фактором кримінального радикалізму, становить його ідейно-субкультурне обґрунтування, режимно-в'язничне обумовлення.

Не в останню чергу саме режимно-в'язничне обумовлення становить істотний чинник загострення ефектів призонізації та, як наслідок інтенсифікацію кримінального радикалізму серед засуджених. Мова йде про іманентні й хронічні недоліки функціонування системи виконання покарань, що є похідними від загальної системи протидії злочинності в Україні.

Як засвідчує практика функціонування вітчизняної системи протидії злочинності, її внутрішні цілі досить часто не просто не відповідають зовнішнім передумовам існування цієї системи як такої, а протиставляються їм¹. Сучасна система протидії злочинності намагається законсервувати власні рудиментарні складові. О. М. Бандурка та О. М. Литвинов в цьому аспекті слушно, на нашу думку, зауважують на значній присутності елементів штучного конструювання показників злочинності і власної «потрібності» в управлінській діяльності правоохоронними органами, на перетворення протидії злочинності у засіб соціальної люстрації². Протидія злочинності – зазначає Н. Крісті – давно вже стала індустрією і як кращий її зразок вона творчо перейняла усі закони функціонування виробництва та підкорила їх досягненню власних цілей³. Вочевидь, такий стан справ не може задовольняти існуючі й зростаючі суспільні запити на зниження рівня кримінальних загроз. Нагальними є докорінні трансформації, в яких правове регулювання має стати наріжним каменем екстракції та подальшої елімінації неефективних форм організації, напрямів та методів кримінально-превентивної діяльності⁴.

Саме тому значний потенціал підвищення ефективності протидії призонізації та кримінальному радикалізму серед засуджених вбачається нами у трансформації як кримінально-виконавчої системи, так і кримінальної юстиції в цілому.

Для того, щоб зменшити вплив тюремної субкультури потрібно застосовувати покарань, які не пов'язаних з позбавленням волі. У системі кримінальної юстиції є можливість застосовувати різні міри покарання з врахуванням їх суспільної небезпечності. Проте, на практиці все реалізується по-іншому. Серед альтернатив покарання у виді позбавлення волі слід віднести пробацію. В Україні 05.02.2015 був прийнятий закон

¹ Миронюк Д. М., Орлов Ю. В. Кримінологічний моніторинг ефективності правового регулювання як інструмент протидії злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2014. № 8. С. 78.

² Бандурка О. М., Литвинов О. М. Парадокси протидії злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2013. № 3. С. 85–87.

³ Кристі Н. Борьба с преступностью как индустрия. Вперёд к ГУЛАГу западного образца / Пер. с англ. А. В. Петровой. М.: РОО «Центр содействия реформе уголовного правосудия», 2001. С. 13.

⁴ Миронюк Д. М., Орлов Ю. В. Кримінологічний моніторинг ефективності правового регулювання як інструмент протидії злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2014. № 8. С. 79.

України «Про пробацію». Пробація широко розповсюджена у країнах Західної Європи та США. В сучасних умовах у більшості країн вирок до пробації є умовним засудженням з виправним терміном з метою перевиховання і реабілітації правопорушників шляхом нагляду за ними у суспільстві. Пробація містить у собі і принципи покарання, контролю і піклування. В Україні склалась така кримінальна ситуація, яка вимагає пошук і застосування ефективних примусових заходів у сфері протидії злочинності. Забезпечення прав людини, зменшення позбавлення волі в структурі покарань – це головні напрямки діяльності на сучасному етапі¹.

Важлива роль у протидії кримінальному радикалізму серед засуджених, в тому числі й зокрема через нейтралізацію ефектів призонізації відводиться громадськості. Відповідно до «Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями» схвалених Організацією Об'єднаних Націй громадськість не тільки допомагає звільненню в'язням знаходити своє місце в суспільстві, а також піклується про те, щоб такі в'язні отримували необхідні документи і свідоцтва, знаходили придатне житло і роботу, мали придатний і достатній для даного клімату і пори року одяг, володіли засобами, достатніми для переїзду на місце призначення і для життя протягом періоду, що настає після звільнення². Згідно Європейських пенітенціарних (в'язничних) правил громадськість повинна постійно бути проінформованою щодо пенітенціарної системи та роботи, виконувану персоналом пенітенціарних установ, аби сприяти кращому розумінню між пенітенціарними установами та суспільством³. Пенітенціарне керівництво повинно залученню громадян добровільно працювати в пенітенціарних установах. Отже, правом на об'єднання, в тому числі з метою протидії пенітенціарному і постпенітенціарному рецидиву, кримінальному радикалізму, володіють всі громадяни держави, якщо на це немає законних обмежень, для чого сформовано належну базу міжнародно-правових гарантій⁴.

Висновки. Кримінальний радикалізм серед засуджених до позбавлення волі – явище вкрай небезпечне, що окрім загальнокримінальних має й політико-дестабілізуючу властивість, що особливо гостро проявляється в умовах російсько-української війни. Встановлено, що істотним чинником кримінального радикалізму є призонізація – комплексний соціальний феномен, може розумітися у двох вимірах: як внутрішній процес закріплення за ув'язненим особливих, зумовлених «тюремним» середовищем криміногенних якості і як зовнішньо

¹ Гусар Л. В. Призонізація як механізм формування соціального інституту: Причини, шляхи протидії // «Human rights: theory and practice» Collection of scientific papers; edited by Maryna Dei, Olha Rudenko. 2 Issue. – London: IASHE, 2017. P. 82.

² Мінімальні стандартні правил поводження з в'язнями : Міжнародний документ ООН, Правила від 30.08.1955 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_212.

³ Європейські пенітенціарні (в'язничні) правила : Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць від 12.02.1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_032.

⁴ Лукашевич С. Ю. Правові засади участі громадськості у протидії рецидивній злочинності. *Журнал східноєвропейського права*. 2014. № 4. С. 31.

спрямований процес негативного впливу засуджених, звільнених з місць позбавлення волі на соціальне середовище, позапенітенціарну культуру, привнесення до неї елементів кримінальної, тюремної субкультури. Значний потенціал підвищення ефективності протидії призонізації та кримінальному радикалізму серед засуджених вбачається у трансформації як кримінально-виконавчої системи, так і кримінальної юстиції в цілому, зниження частки ув'язнених у структурі засуджених, в тому числі й через розширення можливостей пробації. Важлива роль у протидії кримінальному радикалізму серед засуджених, в тому числі й зокрема через нейтралізацію ефектів призонізації відводиться громадськості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Парадокси протидії злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2013. № 3. С. 83–90.
2. Гилинский Я. И. Призонизация по-российски. *Отечественные записки : правосудие*. 2003. № 2. С. 434–441.
3. Гусар Л. В. Призонізація як соціальний феномен. *Science Review*. 2018. № 3 (10). Vol. 8. С. 49–50. URL: <https://www.academia.edu/36497120>.
4. Гусар Л. В. Призонізація як механізм формування соціального інституту: Причини, шляхи протидії // «Human rights: theory and practice» Collection of scientific papers; edited by Maryna Dei, Olha Rudenko. 2 Issue. – London: IASHE, 2017. Р. 81–82.
5. Данильченко П. Ю. Кримінологічний аналіз стану кримінального радикалізму серед засуджених в установах виконання покарань. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 145–158. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.4.12>.
6. Данильченко П. Ю. Радикалізм як категорія кримінологічного дискурсу: поняття, зміст, значення. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2022. № 2 (27). С. 160–172.
7. Дрёмин В. Н. Призонизация как социальная и криминологическая проблема / В. Н. Дрёмин // *Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу* (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.) / відп. за вип. В. М. Дрьомін ; НУ "ОЮА". Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса : Фенікс, 2013. Т. 2. С. 373–375.
8. Європейські пенітенціарні (в'язничні) правила : Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць від 12.02.1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_032.
9. Кристи Н. Борьба с преступностью как индустрия. Вперёд к ГУЛАГу западного образца / Пер. с англ. А. В. Петровой. М. : РОО «Центр содействия реформе уголовного правосудия», 2001. 224 с.
10. Лукашевич С. Ю. Правові засади участі громадськості у протидії рецидивній злочинності. *Журнал східноєвропейського права*. 2014. № 4. С. 37–33.

11. Миронюк Д. М., Орлов Ю. В. Кримінологічний моніторинг ефективності правового регулювання як інструмент протидії злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2014. № 8. С. 75–93.

12. Мінімальні стандартні правил поводження з в'язнями : Міжнародний документ ООН, Правила від 30.08.1955 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_212.

13. Перепелиці Д. І. Призонізація в механізмі криміногенної детермінації: характеристика та протидія : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2013. 214 с.

14. Фуко М. Наглядати і карати / Пер. з фр. П. Торощука. К. : Клубук, 2020. 452 с.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2023

Yevgeniya Ol. GLADKOVA,

Doctor of Law, Senior Researcher

(*Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine*)

Kyrylo O. CHEREVKO,

PhD in Law, Associate Professor

(*Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine*)

PRISONIZATION AS A FACTOR OF CRIMINAL RADICALISM AMONG PRISONERS

The article is devoted to the study of imprisonment as a factor of criminal radicalism among convicts. It has been established that criminal radicalism among those sentenced to imprisonment is an extremely dangerous phenomenon, which, in addition to general criminal features, also has a politically destabilizing feature, which is especially acutely manifested in the conditions of the Russian-Ukrainian war. An essential factor in criminal radicalism is incarceration - a complex social phenomenon, which can be understood in two dimensions: as an internal process of fixing special criminogenic qualities in the prisoner, determined by the "prison" environment, and as an externally directed process of negative influence of convicts, released from places of deprivation of liberty, on social environment, extra-penitentiary culture, bringing to it elements of criminal, prison subculture. A significant potential for increasing the effectiveness of combating imprisonment and criminal radicalism among convicts can be seen in the transformation of both the criminal enforcement system and criminal justice as a whole, the reduction of the share of prisoners in the structure of convicts, including through the expansion of probation opportunities, active public participation.

Key words: *crime, criminal radicalism, convicts, penal institution, imprisonment, determination, resistance.*